

УДК 631.11(477)

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

**Н.А. Герасимчук, кандидат економічних наук, доцент
Європейський університет**

Висвітлено результати проведеного експерименту по диверсифікації підприємницької діяльності на малому сільськогосподарському підприємстві, зокрема через розвиток агротуристичної діяльності.

Диверсифікація, підприємництво, агротуризм, мале сільськогосподарське підприємство.

Переходом на ринкове господарювання підприємництво у малих сільськогосподарських підприємствах стало економічною необхідністю. Особливо це характерно для Карпат, частково – Криму та Полісся, де займатися землеробством у традиційному його розумінні через кліматичні умови, характеристику ґрунтів, демографічну ситуацію тощо вкрай невикітно. В багатьох регіонах склалася ситуація, коли навіть на родючих ґрунтах займатися сільським господарством вкрай невикітно через зростаючі транспортні та інші витрати. Одним з напрямів поліпшення такої ситуації для малих сільськогосподарських підприємств є перепрофілювання діяльності, а саме: перетворення сільськогосподарських підприємств на агротуристичні.

Мета дослідження. Проаналізувати зміст поняття “агротуризм” та складові агротуристичної діяльності як напрям диверсифікації підприємницької діяльності малих сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Агротуризм (farm tourism) – це відпочинковий туризм, що передбачає використання сільського (фермерського) господарства як основного засобу надання туристичних послуг [1]. Агротуризм може проявлятися у різних формах, але базовими завжди є дві форми: орендування помешкання з обслуговуванням безпосередньо у межах домогосподарства або розміщення на нічліг із самообслуговуванням на землях, що належать до домогосподарства, наприклад, у кемпінгах та наметах. Агротуризм, таким чином, виступає однією із форм сільського туризму. В агротуризмі фермерське господарство представляє одночасно нічліжну базу та головний предмет інтересу для туриста. Об’єктом туристичного інтересу в агротуризмі є агрооселя, поняття якої найповніше дає український економіст Збарський В.К.: “Агрооселя – це

житлове приміщення, яке знаходиться в сільській місцевості, містить не менше п'яти кімнат, пристосованих для проживання туристів і належить на правах приватної власності господарю, який займається сільськогосподарською діяльністю, зайнятий у сфері обслуговування чи соціальної сфери села” [2].

Зважаючи на важливість рішення про зміну виду діяльності та пов'язані з цим витрати не тільки матеріальних, але і нематеріальних та особистісних ресурсів, необхідною є попередня підготовка або діагностика готовності до ведення агротуристичної діяльності. В агротуризмі, як і в туризмі взагалі, головним елементом в наданні послуг є людина, яка забезпечує відпочинок туриста, і хоча умови проживання та культурна програма мають вирішальне значення, саме перший контакт з власником агрооселі визначає будуть клієнти чи ні. Не всі підприємці готові до такого аспекту нового бізнесу. Необхідно не тільки вміти грамотно і ввічливо спілкуватися (що притаманне більшості), але і цікаво, динамічно, доброзичливо, з використанням сучасних PR-технологій зацікавити туриста і зародити у нього бажання навіть якщо не зараз, але в найближчому майбутньому відвідати “райський куточок”.

Ведення агротуристичної діяльності вимагає від підприємця більшої підприємливості, ніж ведення сільського господарства. В Україні, завдяки давнім традиціям та новітнім досягненням аграрної науки, займатися сільським господарством можна майже будь-якій людині, що пройшла відповідну нескладну підготовку, досить часто – практичним шляхом. У зв'язку з цим досить часто постає питання щодо здатності суб'єкта господарювання вести саме підприємницьку, а не просто господарську діяльність. Підприємництво – це сукупність особливих якостей особи, що здійснює господарську діяльність у межах чинного законодавства на основі творчості, готовності до ризику, ініціативності тощо і проявляється як підприємницька діяльність [1]. Оскільки підприємництво тісно пов'язане саме з людиною – його носієм, то дослідження можливості диверсифікувати підприємницьку діяльність, займаючись агротуризмом, потребує насамперед необхідних підприємницьких здібностей у власників малих сільськогосподарських підприємств. Визначити, чи є підприємницькі здібності у керівника (в більшості випадків – власника) малого підприємства, виходячи з новаторської функції, можна за результатами діяльності їх підприємств:

1) підприємство збільшує свою частку на певному ринку, орієнтуючись на потреби споживачів. У сільському господарстві – це підприємства, які запроваджують нові технології вирощування сільськогосподарських культур та утримання худоби і птиці, нові породи і сорти, нову техніку, нові форми залучення фінансових коштів та організації виробництва, праці й управління, нову внутрішньогосподарську структуру, займаються маркетингом, рекламують свою продукцію;

2) підприємство забезпечує диверсифікацію, поєднуючи виробництво сільськогосподарської продукції з іншими видами діяльності, в тому числі з переробкою сировини, торгівлею, обслуговуванням, створюють нові продукти, послуги, відкривають нові ринки. Співпрацює на взаємовигідних умовах із фермерськими та особистими селянськими господарствами;

3) підприємство вступає у різні об'єднання підприємств з метою запровадження інновацій на основі концентрації капіталу та розподілу ризиків. Поглиблює спеціалізацію виробництва, мінімізує витрати;

4) підприємство формує внутрішньоорганізаційне підприємницьке середовище, задля реалізації підприємницьких функцій на різних рівнях організації. Забезпечує можливості реалізації інтересів підприємця.

При наявності двох та більше перерахованих ознак діяльність підприємства можна визнати підприємницькою, а при наявності всіх – готовим до здійснення агротуристичної діяльності.

Для вивчення можливості диверсифікації було обрано мале сільськогосподарське підприємство Полтавської області (Новосанжарський район), на базі якого поставлено експеримент. Щоб визначити необхідну готовність та певні навички ведення агротуристичної діяльності, на першому етапі, не змінюючи основного виду діяльності, в літній сезон власник підприємства зайнявся агротуристичним підприємництвом. Для створення агрооселі було взято в оренду будинок із земельною ділянкою у селі з розвинутою інфраструктурою (залізнична станція, ліс, озера, медичний пункт, 5 продовольчих магазинів, 2 магазини промислових товарів, кожен вихідні працює організований ринок). Будинок відповідає автентичному образу української хати, яку описував Т.Г.Шевченко – глиняні стіни (саман), стріха з соломи. Після невеликих вкладень (150 грн. на прибирання території та косметичний ремонт будинку за старовинними українськими традиціями) був розпочатий пошук клієнтів (через газету “Авізо”). Найбільший відгук був отриманий з Києва, і на літо приїздило в середньому 2 сім'ї з дітьми на місяць.

В результаті проведеного експерименту підприємством були отримані додаткові прибутки, а також набутий цінний досвід щодо можливості диверсифікувати напрями діяльності з метою зниження ризику втрати прибутку через несприятливі погодні умови для основного виду діяльності. Разом з тим, при детальному розгляді всіх переваг та недоліків ведення агротуристичного підприємництва власник і ініціатор малого сільськогосподарського підприємства не погодився повністю змінити напрям діяльності на агротуристичний. Причинами такого рішення став ряд факторів, серед яких найбільш суттєвими є: сезонність даного виду діяльності; відсутність пільг та фінансової підтримки з боку державних органів; висока інтенсивність роботи з туристами. Останній фактор виник через необхідність суміщення двох видів діяльності. Були і позитивні аспекти агротуристичної діяльності: додатковий прибуток при значно менших

витратах; пізнання нового і цікавого в історії рідного краю; нові знайомства та відповідно розширення ринків збуту продукції з основного виробництва; відносно легкий вид діяльності, що не вимагає важкої фізичної праці. Як підсумок, підприємець вирішив залишити цей напрям діяльності, але делегувати обов'язки щодо обслуговування відпочиваючих найманій особі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Диверсифікація підприємницької діяльності в малих сільськогосподарських підприємствах шляхом ведення агротуристичного діяльності є необхідною складовою розвитку підприємницької діяльності на селі. Дослідження засвідчили її перспективність, тому в подальшому необхідно розглянути організаційні, екологічні й інші проблеми ведення такої діяльності, а також інші напрями диверсифікації сільськогосподарських товаровиробників.

Список літератури

1. *Ареф'єва О.В., Герасимчук Н.А.* Управління формуванням підприємництва. Монографія. – К.: Видавничий дім “Корпорація”, 2006. – 225 с.
2. *Збарський В.К.* Земельні відносини – основа розвитку малих форм господарювання на селі. – К.: НАУ-ДАКККіМ, 2004. – 279 с.
3. *Малік М.Й., Зіновчук В.В., Лупенко Ю.О.* та ін. Основи аграрного підприємництва / За ред. М.Й. Маліка. – К.: Інститут аграрної економіки, 2001. – 582 с.
4. *Герасимчук В.І.* How to be successful in a job-hunting campaign. – К.: Видавництво Європейського університету, 2000. – 56 с.
5. *Герасимчук А.А., Козловець М.А., Саух І.В.* Соціологія бізнесу: Навч. посібник / За заг. ред. проф. А.А. Герасимчука. – Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І.Франка, 2006. – 280 с.

Отражены результаты проведенного эксперимента по диверсификации предпринимательской деятельности на малом сельскохозяйственном предприятии, в частности через развитие агротуристической деятельности.

Диверсифікація, підприємцтво, агротуризм, мале сільськогосподарське підприємство.

The consequences of the conducted experiment are reflected for diversifications of entrepreneurial activity on a small agricultural enterprise, in particular through development of rural tourism.

Diversification, enterprise, agrotourism, small agricultural enterprise.